

ह.वि.शि.बो. अभ्यासप्रश्नपत्रम् (मार्च-2024)

अङ्कयोजना उत्तरसङ्केताश्च

कक्षा – द्वादशी

विषय : संस्कृतम्

समय: - होरात्रयम्

सम्पूर्णाङ्काः - 80

SET : A

अवधातव्यम् –

1. अङ्कयोजनायां प्रदत्तानि उत्तराणि निर्देशात्मकानि सन्ति । प्रदत्तानि उत्तराणि अतिरिच्यापि सन्दर्भानुसारम् अन्यानि उत्तराणि भवितुम् अर्हन्ति ।
2. आन्तरिकविकल्पात्मकेषु प्रश्नेषु यद्यपि स्पष्टतया निर्देशः दत्तः अस्ति यत् केवलं प्रश्नद्वयम् अथवा प्रश्नत्रयम् इत्यादिकम् उत्तरं दातव्यं तथापि यदि छात्रः अतिरिक्त-प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखति तर्हि छात्रहिताय निर्णयः कर्तव्यः। यथा पठितगद्यांशे त्रयाणां प्रश्नानाम् उत्तरलेखनम् अभीष्टं परं छात्रः यदि चतुर्णाम् प्रश्नानाम् उत्तराणि लिखति तर्हि तत्र केवलं प्रथमत्रयाणां प्रश्नानां न अपितु यानि उत्तराणि उत्तमानि सन्ति तेषां मूल्याङ्कनं करणीयम्।
3. यदि विद्यार्थिनः उत्तरलेखन-समये समुचितानां विभक्तीनां वचनानां च प्रयोगं न कुर्वन्ति तर्हि अंशतः अङ्काः कर्तनीयाः, न तु सम्पूर्णाङ्काः।
4. त्रुटिपूर्णवर्तन्यै व्याकरणात्मक-प्रयोगाय च अनुपाततः अङ्काः कर्तनीयाः, न तु सम्पूर्णाङ्काः ।
5. आंशिक-दृष्ट्या समुचितेभ्यः उत्तरेभ्यः अपि अङ्काः देयाः ।

खण्डः 'क' अपठितावबोधनम्

10 अङ्काः

1.	अपठितगद्यांशाधारित-उत्तराणि :- (अ) एकपदेन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) (क) प्राणिनाम् (ख) प्रपातः (ग) पर्वतेभ्यः (ब) पूर्णवाक्येन उत्तरत - (केवलं प्रश्नद्वयम्) (क) दूषितं जलं स्वास्थ्याय अहितकरम्। (ख) नद्याः तटाः पक्षिणां कलरवैः बालकानां क्रीडाभिः स्त्रीणां वार्तालापैश्च गुञ्जायमानाः भवन्ति। (ग) नदी पर्वतेभ्यः निर्गत्य क्षेत्रेषु आगच्छति।	2×1=2 2×2=4
----	--	---------------------------

	(स) अस्य अनुच्छेदस्य कृते उपयुक्तं शीर्षकं संस्कृतेन लिखत । जलम् एव जीवनम् , प्राणिनां जीवनं जलम् छात्रस्य उत्तरं दृष्ट्वा छात्रहिताय समुचितः निर्णयः करणीयः। (द) यथानिर्देशम् उत्तरत- (केवलं प्रश्नत्रयम्) उत्तराणि :- i. (ग) दूषितम् ii. (ग) षष्ठी iii. (क) दूषितम् iv. (घ) जलम्	1 3×1=3
	खण्डः 'ख' रचनात्मक-कार्यम्	18 अङ्काः
2.	निबन्ध-लेखनम् :- छात्रैः प्रदत्तेषु विषयेषु एकं विषयमधिकृत्य षड्वाक्यानि संस्कृतभाषया लेखनेन पूर्णाः अङ्काः प्रदेयाः। व्याकरणिकाशुद्धीनां कृते आंशिकरूपेण अङ्काः कर्तनीयाः।	6
	(छन्द-अलङ्कार-परिचयः)	
3.	छन्दस्सु आधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि :- (केवलं प्रश्नत्रयम्) (क) इन्द्रवज्रा-छन्दसः लक्षणस्य लेखनेन द्वौ अङ्कौ प्रदेयौ। (ख) अनुष्टुप्-छन्दसः कस्यापि उदाहरणस्य लेखनेन द्वौ अङ्कौ प्रदेयौ। (ग) मालिनीछन्दसि पञ्चदश वर्णाः भवन्ति। इति लेखने द्वौ अङ्कौ प्रदेयौ। (घ) जतौ तु वंशस्थमुदीरितं जरौ। (लक्षणस्य रिक्तस्थानपूर्तिः)	3×2=6
4.	अलङ्कारेषु आधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि :- (केवलं प्रश्नत्रयम्) (क) उपमायाः अलङ्कारस्य लक्षणस्य लेखनेन द्वौ अङ्कौ प्रदेयौ। (ख) अनुप्रासस्य अलङ्कारस्य कस्यापि उदाहरणस्य लेखनेन द्वौ अङ्कौ प्रदेयौ। (ग) यमकस्य अलङ्कारस्य लक्षणस्य लेखनेन द्वौ अङ्कौ प्रदेयौ। (घ) तद्रूपकमभेदो य उपमानोपमेययोः। (लक्षणस्य रिक्तस्थानपूर्तिः)	3×2=6
	खण्डः 'ग' पठित-अवबोधनम्	30 अङ्काः
5.	पद्यांशं पठित्वा हिन्दीभाषया सप्रसङ्गसरलार्थं लिखत - प्रस्तुतपद्यांशः पाठ-2 "रघुकौत्ससंवादः" इति पाठाद् उद्धृतः। अथवा प्रस्तुतपद्यांशः पाठ-4 "कर्मगौरवम्" इति पाठाद् उद्धृतः। कस्यापि एकस्य पद्यांशस्य हिन्दीभाषया सप्रसङ्गं सरलार्थं च लेखने 1+3=4 अङ्काः प्रदेयाः।	1×4=4

6.	गद्यांशं पठित्वा हिन्दीभाषया सप्रसङ्गसरलार्थं लिखत - प्रस्तुतगद्यांशः पाठ-7 “विक्रमस्यौदार्यम्” इति पाठाद् उद्धृतः। अथवा प्रस्तुतगद्यांशः पाठ-10 “दीनबन्धुः श्रीनायारः” इति पाठाद् उद्धृतः। कस्यापि एकस्य गद्यांशस्य हिन्दीभाषया प्रसङ्गं सरलार्थं च लेखने 1+3=4 अङ्काः प्रदेयाः।	1×4=4
7.	सूक्त्योः भावार्थलेखनम् :- प्रदत्तसूक्तिषु मात्रद्वयोः सूक्त्योः भावार्थं हिन्दीभाषया लेखने पूर्णाः अङ्काः 2+2=4 प्रदेयाः। अथवा अन्वयस्य रिक्तस्थानपूर्तिः :- (उत्तराणि) 1) जगत्याम् 2) वास्यम् 3) भुञ्जीथाः 4) गृधः	2×2=4 अथवा 4×1=4
8.	पठितपद्यांशाधारित-उत्तराणि :- (केवलं प्रश्नत्रयम्) (क) यद्यदाचरति श्रेष्ठः तत्तदेवेतरो जनः आचरति। (ख) लोकः श्रेष्ठस्य प्रमाणम् अनुवर्तते। (ग) 'श्रेष्ठः' इति पदम् एकवचने अस्ति। (घ) 'तदेव' इत्यस्य पदस्य सन्धिच्छेदम् = तत्+एव।	3×1=3
9.	पठितगद्यांशाधारित-उत्तराणि :- (केवलं प्रश्नत्रयम्) (क) अयं संसारः असारः। (ख) दानभोगैर्विना उपार्जितानां वित्तं सफलं न भवति। (ग) 'भविष्यतीति' इत्यस्मिन् पदे दीर्घसन्धिः। (घ) 'भवति' इत्यस्मिन् पदे लट् लकारः।	3×1=3
10.	रेखाङ्कितपदानि आधृत्य प्रश्ननिर्माणं कुरुत - (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) उत्तराणि :- (क) के (ख) केषाम् (ग) कस्य (घ) कम् (ङ) कस्मै	4×1=4

	(संस्कृत-साहित्य-परिचयः)	
11.	संस्कृतसाहित्याधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि :- (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) (क) अष्टादश (ख) राजकुमारः चन्द्रापीडः (ग) राजाभोजस्य (घ) 'उत्तररामचरितात् (ङ) द्वात्रिंशत्	4×1=4
12.	संस्कृतसाहित्याधारितानां प्रश्नानाम् उत्तराणि :- (केवलं प्रश्नचतुष्टयम्) (क) महाकविः भवभूतिः (ख) अम्बिकादत्तव्यासः (ग) रघुवंशम् (घ) वेदव्यासः (ङ) त्रीणि	4×1=4
खण्डः 'घ' अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्		06 अङ्काः
13.	(क) अयादिसन्धेः अथवा गुणसन्धेः परिभाषां हिन्दीभाषया उदाहरणञ्च संस्कृतभाषया लेखने 1+1=2 अङ्कौ प्रदेयौ। (ख) कर्मधारयसमासस्य अथवा द्विगुसमासस्य परिभाषां हिन्दीभाषया उदाहरणञ्च संस्कृतभाषया लेखने 1+1=2 अङ्कौ प्रदेयौ। (ग) कर्ताकारकस्य अथवा करणकारकस्य परिभाषां हिन्दीभाषया उदाहरणञ्च संस्कृतभाषया लेखने 1+1=2 अङ्कौ प्रदेयौ।	1×2=2 1×2=2 1×2=2
	खण्डः - 'ङ' पाठाधारिताः बहुविकल्पीयाः प्रश्नाः	16 अङ्काः

14.	प्रदत्तवैकल्पिकचतुर्भ्यः उत्तरेभ्यः एकं शुद्धम् उत्तरं चित्वा लिखत – उत्तराणि :- 1) ग) तान् + ते 2) ग) विसर्गसन्धिः 3) क) तत् + एहि 4) ख) ल्यप् 5) घ) शानच् 6) ख) त्यक्त्वा 7) घ) षष्ठीतत्पुरुषः 8) क) पुष्पाणाम् अञ्जलिम् 9) क) वाग्भूषणम् 10) घ) षष्ठी 11) ख) लिट् लकारः 12) ख) ज्ञानम् 13) क) प्रकाशेन 14) ग) असमस्तम् 15) ख) लक्ष्मीमदः 16) ग) असारः	16×1=16
-----	---	---------